

YHDESSÄ KOHTI YHDENVERTAISTA KOULUA -KOULUTUKSET 2022–2023

Opetushallituksen tuella toteutetut Yhdessä..-koulutukset antoivat osallistujille tietoa ja työkaluja yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseen oppilaitosten toimintakulttuurissa, pedagogiikassa ja myös opetustoimen hallinto- ja suunnittelutyössä. Koulutukseen kuului omassa oppilaitoksessa tai hallinnollisessa työssä toteutettava pedagoginen kokeilu, jonka kautta osallistajat pääsivät soveltamaan oppimaansa omaan työhön. Osallistajat toteuttivat yhteensä 40 pedagogista kokeilua, joista osa oli kahden tai useamman samassa koulussa työskentelevän opettajan yhteisiä projekteja. Noin neljäsosa kokeiluista liittyi erityisesti oppilaitoksen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman päivittämiseen ja jalkauttamiseen.

Kokeilut ovat antaneet alkusysäyksen monenlaiselle yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistävälle toiminnalle eri koulutusasteiden oppilaitoksissa sekä vahvistaneet jo aiemmin aloitettua hyvää kehittämistyötä. Tässä koonnissa on kuvattu lyhyesti, millaisia projektit olivat.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmien tekemistä ja kehittämistä

- Koulun yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman päivittäminen oppilaita ja henkilökuntaa kuullen hyödyntäen mm. koko koululle ja huoltajille suunnattuja kyselyitä, kuulemistilaisuuksia, erilaisia toiminnallisia työpajoja ja opettajille suunnatuissa osallistavissa koulutuksissa saatuja kehittämisideoita.
- Keskustelua lyhyen alustuksen pohjalta yhdenvertaisuuden käsitteestä ja siitä, miten opettajat ymmärtävät sen ja lisäksi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokyselyn oppilaiden vastausten läpikäyntiä. Yhteisen työskentelyn pohjalta yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman päivittäminen.
- Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumisen arviointi oppilaiden kanssa tasa-arvosuunnitelman teemoja läpikäymällä ja toimenpiteiden pohdinta toteutumattomien tavoitteiden eteenpäin saamiseksi.
- Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman päivityksen aloittaminen oppilaiden gallery walk -menetelmällä tehdyllä kuulemisella. Oppilaat kirjaavat ajatuksiaan ja kommentoivat toistensa ajatuksia julisteisiin, joiden otsikot/teemat on poimittu yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokyselyssä esiin nousseista asioista. Oppilaiden ajatukset ja kehittämisideat kirjataan mukaan suunnitelmaan.
- Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmasta, sen tavoitteista ja toimenpiteistä viestiminen selkeästi oppilaille ja henkilöstölle, jotta suunnitelman paikka arkisena yhdenvertaisuuden edistämisen työvälineenä vahvistuu oppilaitoksessa.

Opettajien ja muun koulun henkilökunnan herättelyä ja koulutuksia

- Etuoikeuskävely opettajille siten, että he tekevät sen kuvitellussa roolissa, koulun oppilaan/opiskelijan näkökulmasta käsin esimerkiksi vähemmistöihin kuuluvien nuorten kokemuksiin eläytyen. [Ks. yksi versio etuoikeuskävelystä](#) (Planin Vihapuheesta dialogiksi - koulutusmateriaali, s. 20–21)
- Tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvä koulutusohjelma opettajille rasti- ja työskentelyn muodossa. Mukana mm. etuoikeuskävely, normisuunnistus ja muiden rasti- ja työskentelyn purkupiste, jossa kirjataan mieleen tulleet kehittämissuhteet ja jo toimivat asiat.
- Opettajille opettajienkokouksessa tehtävä kysely, joka lisää henkilöstön tietoisuutta syrjinnästä ja lisää keskustelua aiheesta.
- Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä -tilaisuus, teemana koulun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyö. Opettajille tilaisuus on velvoittava koulutus ja mukaan kutsuttu myös huoltajat, oppilaita ja opiskelijoita. Tilaisuudessa käydään läpi perusteet tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyölle, esitellään tasa-arvokyselyn tuloksia ja tasa-arvosuunnitelman tavoitteita, tehdään yhdenvertaisuuskävely sekä laaditaan yhdessä turvallisemman tilan periaatteet eri luokka-asteille sekä opettajainhuoneeseen.
- Yhdenvertaisuuskahvila, jossa tutustutaan rennossa hengessä koulun yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmaan, pohditaan opettajainhuonetta ja luokkia turvallisina tiloina ja luodaan konkreettisia tavoitteita ja toimenpiteitä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi loppulukuvuonna. Lisäksi toinen kahvila myöhemmin, jossa arvioidaan tavoitteiden toteutumista.
- Kohti yhdenvertaisempaa lukiokoulutusta -veso-työpaja kunnan lukiokoulutuksen opettajille, teemana moninaisuus hyvin monesta eri näkökulmasta (koulutus ja sosioekonominen tausta ylisukupolvisuuden näkökulmasta, mielipide syrjintäperusteena, sukupuolten tasa-arvo, kulttuurien moninaisuus kielitietoisuuden näkökulmasta sekä stereotyyppisiin ja oletuksiin liittyvä identiteettitehtävä). Työpajassa käydään läpi opiskelijoille teetettyä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyä ja sen tuloksia, tutustutaan aiheeseen liittyviin ajankohtaisiin tieteellisiin artikkeleihin ja keskustellaan pienryhmissä sekä lopuksi puretaan nousseet ajatukset yhdessä.

Viestintää ja yhteisiä periaatteita yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotemoista

- Lukion opiskelijoille suunnatun Instagram-tilin perustaminen. Tilillä tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvien asioiden tiedottamista helposti lähestyttävällä tavalla. Lisäksi se toimii matalan kynnyksen yhteydenottokanavana, jossa voi ilmoittaa häirinnästä yms. ja saada tukea turvalliselta aikuiselta.
- Turvallisemman tilan periaatteisiin perehtyminen oppilaiden ja henkilöstön kanssa sekä periaatteiden ottaminen käyttöön niin oppitunneilla kaikissa luokissa, oppilaskunnan toiminnassa, välitunneilla kuin henkilöstönkin tilaisuuksissa.
- Turvallisemman tilan periaatteista viestiminen kaikissa luokkatiloissa suurilla visuaalisesti houkuttelevilla julisteilla.

Sisältöjä oppitunneille

- Mielen hyvinvoinnin ja yhdenvertaisuusteemojen käsittely oppilaiden kanssa hyödyntäen Mieli ry:n materiaaleja (esim. Hyvää mieltä yhdessä -kirja, maksullinen)
- Koulun tiloihin tutustuminen normisuunnistuksen avulla. Tästä nousseiden havaintojen pohjalta linkitys arkkitehtuuriin/tilasuunnitteluun/muotoiluun ja oppilaiden toteuttama tilasuunnitelma, jossa pohditaan erilaisiin tarpeisiin sopivia tiloja. [Ks. yksi versio normisuunnistuksesta](#) (Kaikkien amis -hanke)
- Normikävely/suunnistus vuosittaisen koko koulun turvakävelyn osaksi. Turvakävelyssä katsotaan poistumisreitit, sammutuskalusto yms. Tässä lisäksi tilojen esteettömyyden ja käytännöllisyyden sekä annettujen toimintaohjeiden selkeyden pohdinta oppilaita osallistaen.
- Arkkitehtuurimuseon Feministinen arkkitehti ja yhdenvertainen arkkitehtuuri -työpajaan osallistuminen.
- Oppimateriaalien tarkastelu normitietoisesti. Oppilaat kirjaavat ylös huomioitaan kirjoissa esiin tulleista normeista ja huomioista ja sitten yhdessä keskustelu normien huomaamisen hankaluudesta ja millaisen tarkastelutavan se vaatii.
- Etuoikeuskävely oman oppiaineen opetukseen integroituna. [Ks. etuoikeuskävelyn yksi versio](#) (Kaikkien amis -hanke)
- Toiminnallista, osallistavaa ja oppilaita aktivoivaa työpajatoimintaa yläkoululaisille, vetäjinä paikallisen hankkeen työntekijät. Teemoina tasa-arvo, yhdenvertaisuus, ennakkoluulot, stereotyyppit, omat asenteet ja antirasismi
- Filosofian oppitunti, jossa sovelletaan John Rawlsin ideaa ja ajatuskoetta oikeudenmukaisesta yhteiskunnasta yhdenvertaisen koulun suunnittelussa (tietämättömyyden verhon takana suunniteltu koulu). Ajatuskoe auttaa tunnistamaan mahdollisia kehityskohteita matkalla kohti syrjinnästä vapaata koulua.
- [Yhdessä ilman rasismia -hankkeelta](#) tilatut toiminnalliset oppitunnit rasismista.
- Kunnioittava keskustelu -harjoitus lukion terveystiedon seksuaalioikeuksia käsittelevälle tunnille. Opiskelijat miettivät argumentteja, joilla eri seksuaalioikeuksia voisi puolustaa sekä lisäksi vasta-argumentteja, joilla joku voisi perustella eriävää mielipidettä liittyen ko. seksuaalioikeuteen. Sitten käydään keskustelu/väittely, jossa opetellaan toisen mielipiteen kunnioittamista ja oman mielipiteen rakentavaa ilmaisemista.

Koko koulun herättelyä ja toimintaa turvallisemmissa tiloissa

- Turvallisemman tilan kahvilan perustaminen kouluun. Ks. tästä kokeilusta tehty [video](#)
- Tarinamuotoinen alakoulun päivänavaus, jossa sukupuoliroolit on käännetty päinvastoin kuin alkuperäisessä tarinassa (esim. Tuhkimo). Päivänavauksen jälkeen luokan kanssa keskustelua sukupuolirooleista ja opettajan lukemaksi lukukirjaksi sukupuoliormeja purkava kirja (esim. Jani Toivolan Poika ja hame).
- Teflon-testin tekeminen. [Ks. yksi versio teflontestistä](#) (Rauhankasvatusinstituutti)

- Tasa-arvokävely lattialle liimattuja väittämälappuja pitkin. Ajatuksena pohtia sitä, miten hyvin väittämät toteutuvat omalla kohdalla ja lopuksi kirjoittaa kävelyn herättämiä ajatuksia, kehittämisideoita ja myös jo nyt hyvin olevia asioita palautelaatikkoon. Ks. tästä kokeilusta tehty [video](#)
- Turvallisen tilan välituntitoimintaa yläkoululaisille pitkällä välitunnilla (25 min). Rauhallinen, hiljainen ja turvallinen luokkatila, jossa voi tehdä jotain itsekseen tai tehdä pienellä porukalla esim. palapeliä, helppoja askarteluja tai yhteisöllistä taideteosta. Aikuisina paikalla kouluvalmentaja ja esim. joku opettajista tai koulunkäynninohjaaja.

Oman työotteen reflektointia ja kehittämistä

- Oppilaiden kanssa käytävien ohjauskeskustelujen tietoinen muuttaminen siten, että niissä huomioidaan sukupuolisensitiivisen puhetavan lisäksi myös antirasistinen näkökulma. esimerkiksi annetaan mahdollisuus ja tila syrjinnän kokemuksista kertomiselle

